

Naslov originala:

SUTTREE

Cormac McCarthy

Copyright © Cormac McCarthy 1979

Copyright © ovog izdanja Kontrast izdavaštvo 2019

Za izdavača:

Vladimir Manigoda

Urednica:

Jelena Nidžović

Prevod:

Igor Cvijanović

Lektura i korektura:

Kontrast izdavaštvo

Grafičko oblikovanje:

Jelena Lugonja

Prelom:

Danilo Lučić

Štampa:

F.U.K. d.o.o.

Tiraž:

500

Izdavač:

Kontrast, Beograd

Klaonička 2, Zemun

e-mail: jakkontrast@gmail.com

kontrastizdavastvo.com

facebook.com/KontrastIzdavastvo

www.glif.rs

Kormak Makarti

SATRI

Prevod: Igor Cvijanović

KONTRAST
Beograd, 2019.

Dragi prijatelju sad u prašnjave gluve sate grada kad ulice se mračno pružaju i isparavaju za cisternama s vodom i sad kad su pijanice i beskućnici izmiledi u zavetrini zidova po sokacima ili napuštenim placevima i vitke mačke stupaju izdignutih ramena po turobnim obodima, sad po ovim čađavocrnim koridorima od cigle ili kaldrme gde senke kablova rasvete tvore gotsku harfu od podrumskih vrata nijedna živa duša ne bi trebalo da hodi sem tebe.

Stari kameni zidovi izvitopereni od vremenskih prilika, uglavljeni u svoje izbrazdane fosilne kosti, krečnjački skarabeji nabrani u dnu ovog negdašnjeg kontinentalnog mora. Tanka tamna stabla kroz one gvozdene tarabe gde mrtvi čuvaju sopstvenu malu metropolu. Začudna mermerna arhitektura, stećak i obelisk i krst i sitno kamenje izrovano od kiše na kojem imena blede s godinama. Zemlja nabijena primercima zanata pogrebničkog, prašnjave kosti i istrunula svila, pokojnička odeća prljava od strvina. Tamo pod plavom svetiljkom tramvajske šine protežu se u mrak, svijene kao petlova peta u patvorenoj tmini. Čelik isijava dnevnu vrelinu, osećaš je kroz donove cipela. Pored tih rebrastih zidova magacina niz peščane uličice gde se automobili bez guma dure na pijedestalima od blokova. Kroz lavirinte rujevine i vinobojke i svelih orlovih kandži što nadvisuju izrovašene železničke nasipe od gline. Sive loze svijene ulevo na ovoj severnoj hemisferi, to što ih uvija školjku morskog puža oblikuje. Korov izdžikljao iz blokova i cigli. Parni bager propet u samotnoj napuštenosti spram noćnog neba. Ovde pređi. Kraj skretnica i spojnica gde se lokomotive nakašljavaju poput lavova u ranžirnoj stanici. Ka jednom mračnijem gradu, pokraj svetiljki oslepelih od kamenovanja, pokraj naherenih

straćara što se dime i keramičkih pasa i obojenih guma iz kojih prljivo cveće raste. Pločnicima raspuklim od propasti, tom sporom kataklizmom nemara, pod žicama što se izvijaju od bandere do bandere preko konstelacija ukrašenih kanapom od zmaja, s bolo kravatama sačinjenim od sapetih boca ili igračaka dečice. Logorište prokletih. Kvartovi gde možda kapavi gubavci vrebaju nerazvikani. Iznad vreline i neverovatnog gradskog obzorja izdigao se mesingani Mesec i oblaci promiču pred njim kao razvodnjena tinta. Zgrade utisnute u noć nalik su bedemu pred dalekim svetom ostavljenim, stare svrhe zaboravljene. Seljaci dolaze izdaleka sa zemljom zalepljenom po cipelama i sede ceo dan kao mutavci na pijaci. Ovaj grad nije sagrađen ni prema jednoj poznatoj paradigmi, bastardna arhitektura što ponovo iščitava čovekova dela u kratkoj skici devijantnih smetenih i ludih. Karneval oblića izdignut na rečnoj ravnici što je izmoždio dušu zemlji miljama unaokolo.

Fabrički zidovi od stare tamne opeke, tračnice sporednog koloseka zarasle u korov, tok smrdljive plave drenaže gde se zagasite niti neimenovane šroke leskaju u struji. Limene ploče među staklom u zardalim prozorskim oknima. Grimasa u obliku Meseca na kugli ulične svetiljke gde je kamen proleteo, a iz te aperture polagano pada kroz beskrajnu uvojnici od uzletelih insekata slaba i postojana kiša istih tih bića sažeženih i beživotnih.

Ovde na ušću rukavca polja se pružaju ka reci, mulj se u deltu pravi i razotkriva bogate aluvijalne skrivene kosti i strašni otpad, olupinu od drvenih gajbi, kondoma i kore voća. Stare konzerve i tegle i uništeni artefakti iz domaćinstava što se dižu iz fekalnog gliba na zaravnima nalik obeležjima na neprohodnim dolovima preuranjene demencije. Svet iznad svake mašte, zlonameran i opipljiv i odeljen, razbijene sijalice poput posečenih polipa, poluprozirne u boji lobanje zaslepljujuće trepte nadole i spektralne oči od ulja i tu i tamo na žal izbačene usmrdele forme fetalnih ljudskih stvorova nadutih poput ptica buljavih i plavkastih ili ishlapelosi-vih. A tamo u mraku teče troma i muljevita reka ka južnim morima, ističe iz kukuruza poleglog od kiše i sitnih useva i ilovastih

bašti zemljoposjednika iz unutrašnjosti, vuče se kao koštani prah, bremenita prošlošću, snovima nekako rasutim po vodi, nikad ništa ne nestaje. Kuće na vodi plutaju na svojim palamarima. Plimni mulj duž obale leži narebran i gladak poput šuplje potrbušine kakve zveri neizmerno natovljene, a iza se valjaju polja ka jugu i planinama. Gde su lovci i drvoseče negda spavali u čizmama pored zamiruće svetlosti hiljadu svojih vatri i produžavali dalje, stari tevtonski preci s očima užarenim od vizionarskog svetla beskrajne lakomosti, talas za talasom nasilnika i ludaka, čije umove podjariše analogoni svega što beše bez ijednog traga, vitki arijevc i njihova prokazana semitska knjižica s prepričanim dramama i alegorijama u sebi i bezumni i bleđi od žudnje koju ništa sem potpune obnove mraka ne mogaše utažiti.

Dođosmo do sveta unutar sveta. U ovim tuđim krajevima, ovim zlehudim kaljugama i međuprostornim pustolinama koje oko pravednika iz kočije ili vagona vidi drugi život sneva. Rđavo građeni ili crni ili poremećeni, begunci od svakog reda, stranci u svakoj zemlji.

Noć je tiha. Kao tabor pred bitku. Grad je skolilo nešto nepoznato, a da li će doći iz šume ili s mora? Bedemdžije su zidom ogradile blede, kapije su zatvorene, ali gle ono unutra i reci kakvog je oblika? Gde ga drže ili šta je oblina njegova lika? Je li on tkalac, krvavi čunak lansiran kroz rupu u vremenu, onaj što grebe na duše dok svet drema? Ili lovac s psima ili da li skeletni konji vuku njegova mrtvačka kola ulicama i da li on svakom dovikuje šta mu je zanat? Dragi prijatelju zbog njega ne treba lupati glavu jer se baš tako htelo da je on pozvan unutra.

Preostalo je zaista muk. Počela je kiša. Blaga letnja kiša, vidiš je kako ukoso pada pod gradskim svetlima. Reka počiva u gralu spokoja. Odozgo s mosta svet izgleda kao dar jednostavnosti. Čudnovat, više ne. Dole u špiljama palog svetla jedna mačka obznanjuje se od kamena do kamena na kaldrmi, vodnjikavocrna i prišivena u brzim antipodima preko pokisle mračne ulice tek da bi iščezle i mačka i kontramačka u raskoljenim radovima u pozadini. Slabaš-

na letnja munja daleko niz reku. Zavesa se diže iznad zapadnog sveta. Fina kiša od čađi, mrtvih buba, anonimnih koščica. Publika sedi pod paukovim mrežama i prašinom. Unutar poharanih duplji besednikove lobanje spava pauk, a uzglobljene ruine obešene lude mlataraju s binskog tornja, klatno od kostiju u kostimu lakrdijaša. Četvoronožne konture hode tamo-amo po daskama. Primitivnije forme opstaju.

ZAGLEDAN DOLE U REKU gde je jutarnje sunce obrazovalo točkove od svetla, lepezaste vence u kojima zatočeni leže svaka grančica, svako zrno sedimenta, gde duguljaste pahulje i niti svetlosti u prašnjavoj vodi klize kao optička svetla stroboskopa tamo gde se čestice rasipaju i vrte. Ruka se povlači po razmi, a on leži popreko u čunu i vrhom jedne patike povremeno za sobom mreška vodu u reci dok se čamac lagano ljulja, jezdeći ispod mosta i polako pokraj muljem zamazanih potpornja. Ispod visokih hladnih arkada i mračnih zaklona u trapu luka gde golubovi brbore, a tupi lepet njihovih krila odzvanja poput surovog aplauza. Letimice gleda te katedralske svodove i njihove praistorijske kvrge u drvetu i pseudomorfnе glave eksera u sivom betonu dok se iskošena senka mosta nadvija nad celom širinom reke s onim postulatom nepromišljene iluzije kao kod starih trkačkih automobila skamenjenih na fotografskim pločama, s točkovima eliptičnim od brzine. Te senke se obrazuju iznad čuna, grle njegovo opruženo telo i idu dalje.

Brade zarivene u pregib ruke dokono je posmatrao površinske fenomene, kanalizacione ugruške što sporo promiču, sive grudve bezimenog otpada i žute kondome koje talog polako zamućuje, nalik kakvom džinovskom obliku metilja ili pantljičare. Posmatračevo lice plovilo je kraj čamca, lik boje sepije zaošijan u prljavoj peni, oči vrludave i vodnjikava grimasa. Ožiljak mrtvo nabran na površini reke kao da se nešto nevidljivo uskomešalo u dubinama, a mehurići gasa eksplodirali u uljanim spektaklima.

Ispod mosta se polako uspravio, prihvatio vesla i počeo da grabi ka južnoj obali. Tamo je zaokrenuo čun, upravivši krmu ka

vrbovom šumarku i idući unazad podigao je teško uže koje se pružalo u vodu sa željezne cevi zabodene u blato na obali. Provuкао ga je kroz viljušku za veslo montiranu na krmenom zrcalu čamca. Onda je ponovo krenuo, veslajući polako, a uže se zatezalo mokro i glatko preko viljuške i ponovo uranjalo u reku. Kad je bio na desetak metara od obale, naiđe prvo putilo, udvostručivši strunu sve dok ga nije dohvatio i razvezao. Nastavio je dalje, čamac usmeren gotovo pod pravim uglom spram rečne struje, udice nailaze jedna po jedna u rašlje s raskvašenim i iskidanim komadima mesa. Kad je osetio težinu prve ribe, podigao je kapava vesla, prigrabio struk i privukao ga rukom. Veliki šaran se ukaza iz vode, gruba oklopljena slabina zagasitobronzana i svetlucava. Kleknuo je jednom nogom da se podupre i izvukao ga u čamac, te presekao kanap i vezao novu udicu s parčetom ribe kao mamcem i prebacio ga preko boka i nastavio dalje, vrgolajući veslom dok se šaran žustro praćakao po dnu korita.

Kad je zategao struk, bio je na drugoj strani reke. Promenio je mamac na poslednjem putilu i pustio teško uže, posmatrajući ga kako tone u mutnoj vodi usred šljokičastog nimbusa od sunčanih čestica, u prekinutom vencu kroz koji na tren blesnu poslednji bleđi grumen užeženog mesa. Podigavši vesla u čamac, ponovo se opružio preko sedala da se osunča. Čun se nežno njihao, plutajući na struji. Otkopčao je košulju do struka i stavio ruku preko očiju. Čuo je kako reka tiho govori pod njim, masivna stara reka izboranog lica. Ispod glatke reke topovi i kočije, zaglavljenih stožera i zarđali u mulju, barke s kobilicama istrule do gustine lepka. Legendarne jesetre i njihova rogata petougao-na tela, bakrenasti šarani i somovi blistavi poput klenova i njihovi zagasiti stomaci bez duplji, gusti glib prožet polomljenim staklom, kostima, zarđalim konzervama i komadićima grnčarije premreženim blatnjavocrnim napuklinama. Preko reke krečnjačke litice su se uzdizale sive i grubo izbrušene, s travom palom preko lica u tankim zelenim rasedima. Na mestima gde su se nadvijale nad vodom pravile su prijatan hlad, a površina je

bila mirna i mračna, s belim zvezdastim odrazom tela zviždovke što je lebdela iznad uzlaznih vazдушnih struja pokraj oboda litice. Ispod sedišta čuna jedan som je plivao na suvom, nepomirljiv, sa širokim licem nabijenim uz pregradu.

Dok je prolazio ušće rukavca, podigao je jednu ruku i lagano mahnuo starim crnkinjama u cvetnim haljinama i sa šuširima što su se ukazivale poput bašte povijene pod vetrom sa skakutavim štapovima i rukama tamno i nasumično uzdignutim uvis i svojim kitnjastim i varvarskim kostimima ustalasanim od pokreta. Iza njih visoki obrisi grada izgledali su iznureno, iscrpljeno, izmoždjeni i mračni, dimeći se na porcelanskom nebu. Štokavo rečno priobalje pružalo se izvitopereno i ustreptalo na vrelini i nijedan zvuk se nije čuo tog samotnog letnjeg prepodneva.

Pod jarmovima železničkog mosta počeo je da zateže svoj drugi struk. Voda je bila topla na dodir i imala zrnastu glatkoću poput grafita. Bilo je podne kad je završio i stao na tren u čamcu da pogleda plen. Vratio se uzvodno, veslajući polako, dok su se ribe patile u plitkoj sivoj kaljuzi na dnu čamca, pipkajući mekanim brkovima s tupom začuđenošću sluzave daske, već izbledelih beskrvnobledih leđa tamo gde su bile okrenute suncu. Mesingane rašlje škripale su u svojim ležištima, a rečna voda se lepljivo odmotavala s pramčanih dasaka i ostajala iza čuna u brazdi nalik uzoranom kalu.

Odveslao je iz senke litica, pa pokraj firme za vađenje peska i šljunka, a onda duž goletnih i prašnjavih parcela gde su šine ležale na posteljicama od šljake i teretni vagoni oksidirali na slepim kolosecima, pored skladišta pocinkanog i rebrastog lima smeštenog na zaravnima izdubljenim u zemlji boje cigle gde su romboidni i spiralni oblici krečnjaka štrčali prošarani blatom poput ogromnih kostiju ispranih. Već je bio krenuo ka drugoj strani reke kad je video spasilački čamac kod obale. Plovili su kanalom dok su ih malobrojni okupljeni ljudi posmatrali s obale. Dva bela čamca pod tankim velom vreline i slabašni plavi dim njihovih izduvniha gasova, prigušeno brektanje motora što osvaja

tišinu reke. Prešao je na drugu stranu i zaveslao uz ivicu kanala. Čamci su bili pristali jedan kraj drugoga, a na jednom je motor bio isključen. Spasioci su nosili mornarske šapke i ozbiljno obavljali svoj zadatak. Dok je ribar prolazio kraj njih, vadili su mrtvacu iz vode. Bio je vrlo ukočen i izgledao kao lutka u izlogu, sem u licu. Lice je delovalo mekano i naduto i imalo čaklju zabi-jenu sa jedne strane i ludački kez. Podigli su ga tako, zakačivši mu kosti obraza čengelom. Bleda beskrvna rana. Činilo se kao da se buni beživotno, iskošene glave. Izvukli su ga na palubu gde je ležao u mokrom odelu od krepa i limunžutim čarapama, cereći se razroko prema radnicima s kukom u licu poput kakvog užasnog vodenog homunkula uhvaćenog u vuči kojeg je svetlost božjeg dana usmrtila na licu mesta.

Ribar prođe pored i izvuče čun na obalu uzvodno od okupljenog sveta. Nabacio je kamen na konopac i otišao da pogleda šta se zbiva. Spasilački čamac je stizao, a jedan radnik je klečao iznad leša i pokušavao da iščupa čaklju. Ljudi su ga posmatrali, a on se znojio i vukao kuku. Nagazio je naposljetku cipelom lobanju mrtvacu i potegao čaklju obema rukama sve dok se nije odvojila zajedno s vlaknastim komadom pobeleg mesa.

Odneli su ga do obale na platnenim nosilima i položili na travu gde je s onim osmehom zurio u sunce ishlapelim očima. Zbrkani roj muva već se beše okupio odnekud iz bljutavog vazduha. Radnici su prekrili mrtvacu grubim sivim ćebetom. Stopala su mu virila.

Ribar je taman krenuo kad ga neko iz mase uhvati za lakat. Hej, Satri.

Okrenuo se. Gde si Džo, rekao je. Jesi video?

Ne. Kažu da je skočio noćas. Našli su mu cipele na mostu.

Stajali su i gledali mrtvacu. Radnici spasilačke jedinice motali su konopce i pospremali svoj čekrk. Posmatračići su već bili nagrnuli poput ožalošćenih, pa se ribar i njegov prijatelj zatekoše kako prolaze pored mrtvacu kao da se poklanjaju njegovim senima. Ležao je u žutim čarapama dok su muve gmizale po

ćeбетu, s jednom rukom ispruženom preko trave. Nosio je sat s donje strane ruke kao što to neki rade ili su nekad umeli, a dok je prolazio, Satri s osećajem koji nije mogao da imenuje primeti da sat mrtvacu još radi.

Gadno je kad ovako odeš, reče Džo.

Idemo.

Hodali su duž šljake ivicom pruge. Satri je nežno trljao titravi mišić na zamišljenoj vilici.

Kuda ideš? pitao je Džo.

Ovuda. Tu mi je čamac.

Još loviš ribu?

Aha.

Otkud da počneš s tim?

Ne znam, reče Satri. Činilo mi se pametnim u to vreme.

Ideš li kad gore do grada?

Ponekad.

Što ne dođeš u Čoše neko večer da popijemo pivo?

Doći ću ovih dana.

Ideš u ribu danas?

Aha. Kratko.

Džo ga je posmatrao. Slušaj, rekao je. Mogo bi doći gore kod Milera. Brat mi je reko da im treba neko muško.

Satri je pogledao u tlo, osmehnuo se, obrisao usta nadlaničom i opet digao pogled. E, rekao je. Mislim da ću se držati reke neko vreme.

Pa navrati neko večer.

Hoću.

Obojica su podigli ruku u znak pozdrava, a on je ostao da posmatra dečaka kako prelazi prugu, pa zatim ide preko polja prema putu. Potom je sišao do čuna, podigao konopac, ubacio ga u čamac i ponovo se otisnuo na reku. Mrtvac je još ležao na obali pod ćeбетom, ali masa je već počela da se razilazi. Zaveslao je dalje ka suprotnoj obali.

Upravio je čamac ka potezu ispod mosta, podigao vesla i seo da pogleda ribu. Izabrao je plavog soma i dohvatio ga za škrge,

zabivši mu palac u meki žuti grkljan. Jednom se savio i onda umirio. S vesala je kapalo u reku. Izašao je iz čuna i vezao ga za kolac i s mukom se ispeo uz klizavu golu obalu prema lukovima gde je most dodirivao zemlju. A tamo mračna pećina ispod betonskog svoda s kamenjem nabacanim oko ulaza i nezgrapno ispisan znak ne ulazi izmazan žutom farbom po steni. Vatra je gorela u kamenoj humki na vonjavoj i neosunčanoj glini, a pred njom je čučao starac. Starac diže pogled ka njemu i ponovo se zagleda u vatru.

Doneo sam ti soma, reče Satri.

Promrmljao je nešto i odmahnuo rukom. Satri je spustio ribu, a starac ju je škiljavo osmotrio i zatim prodžarao pepeo od vatre. Sedi, rekao je.

Čučnuo je.

Starac je posmatrao tanke jezičke plamena. Spori saobraćaj je tekao iznad njih tutnjeći prigušeno. U vatri su se krompiri nadimali, a njihova ugljenisana kora pucala šišteći tiho poput sićušnih organizama što izdišu na žeravici. Starac ih je nabadao i vadio iz pepela, jedan, dva, tri crna zadimljena kamena. Spustio ih je sve u zarđalu ratkapnu. De uzmi krtolu, rekao je.

Satri podiže ruku. Nije odgovorio jer je znao da će starac ponuditi tri puta, pa je morao da rasporedi reči kojima će ga odbiti. Starac nagnu konzervu iz koje se pušilo i zaviri unutra. Šaka pasulja skuvana u rečnoj vodi. Podigao je propale oči i pogledao ispod brvna od dlakave kosti što ih je zasenjivala. Sad te se sećam, rekao je. Kad si bio skroz mali. Satri je mislio da ga ne zna, ali je klimnuo glavom. Starac je nekad išao od vrata do vrata i umeo je da podari glas lutkama i medvedićima.

Ajd uzmi krtolu, rekao je.

Hvala, rekao je Satri. Već sam jeo. Sirova para se podiže iz brašnastog jezgra krompira koji je pokidao rukama. Satri pogleda ka reci.

Volim kuvano za večeru, a ti? rekao je starac.

Satri je klimnuo. Lučna pera rujevine podrhtavala su na podnevnoj toploti, a golubovi su se prepirali i mrmorili u rebras-

tim cviklama mosta. Senovito tlo na kojem je čučao odisalo je ustajalim zadahom kripte.

Nisi video onog čoveka kad je skočio, je li? rekao je Satri.

Odmahnuo je glavom. Stari krpar, drhtavih mršavih čeljusti. Video sam kako ga traže, rekao je. Jesu ga našli?

Jesu.

Što je skočio?

Mislím da nije rekao.

Ja ne bih nikad. Ti?

Nadam se da ne bih. Jesi li išao do grada jutros?

Ne, nisam išo. Loše mi je pa nisam mogo.

Šta ti je?

Bogami ne znam. Kažu da smrt dođe noću ko lopov, pa što je nema onda? Baciću joj se oko vrata.

Samo nemoj da se baciš s mosta.

Ni za šta na svetu.

Kao da uvek skaču kad je vruće.

Biće i goreg vremena, reče krpar. Gadnog vremena. Upamti.

Je li ona devojka dolazila da te obiđe?

Niko nije bio da me obiđe.

Je je pasulj iz konzerve mesinganom kašikom.

Pričaću opet s njom, rekao je Satri.

Dobro. Bilo bi mi milo kad bi uzeo jednu ovu krtolu.

Satri ustade. Moram da krenem, rekao je.

Polako, gde ćeš.

Moram da idem.

Dođi opet.

Hoću.

Blag vetar dunu, pa se u povratku na drugu stranu reke odupro nogama o stubove krme i snažno zapeo. Čun je propustio dovoljno vode kroz svoje rdavo spojene daske da jutarnji ulov preživi i ribe su tumarale iznad uleglih podnica s kojih se ljuštala boja i tupavo se sudarale. Iskrzani krajevi kanapa za brtvljenje štrčali su iz spojeva i vijugali u prljavoj vodi među mamcima

i papirima, vesla su uranjala i dizala se, a neprekidna derina u rečnoj vodi pevala je pod limom zakrpljene lopatice. Dopola pod vodom kako je bio čun se valjao nošen žustrom inercijom, težak za upravljanje. Skrenuo je uzvodno blizu obale i nastavio dalje. Crnačke porodice u svetloj nedeljnoj odeždi pecale su na obodu reke i sumorno posmatrale njegov prolazak. Čabrovi i korpe s hranom krasile su travu, a tamnputa novorođenčad bila položena na ćebad koju su na ćoškovima kamenice čuvale od vetra.

Kad je došao do kuće na barci, podigao je vesla, a čun se zaokrenuo i stao, smestivši se nezgrapno uz prikucane gume. Skočio je gore s konopcem u ruci i čvrsto ga vezao. Čun se snažno zaljuljao i kliznuo, a muljevita voda u njemu uzburkala. Ribe su tromo zalepršale perajima. Satri se protegnuo, počeo po leđima i pogledao u Sunce. Već je bilo vrlo vruće. Prešao je preko palube, otvorio vrata i ušao. Unutar kolibe daske kao da su se povile od vreline, a kapljice smole kapale su s rogljeva ispod limenog krova.

Prošao je kroz kolibu i opružio se na poljskom krevetu. Zažmurio. Lagani povetarac dopirao je kroz prozor i mrsio mu kosu. Dotrajala barka njihala se nežno na reci, a jedno čelično bure ispod korita raširilo se od vrućine s melanholičnim zveketom. Da odmori oči. Te tihe i zbrkane nedelje. Pumpanje srca ispod grudne kosti. Predodređene ture krvi. Život na malim mestima, u uskim pukotinama. Na lišću, puls krastače. Delikatni rat ćelija u kapljici vode. Dekstrokardija, rekao je nasmešeni doktor. Srce ti je na pravom mestu. Okopnelo i nevoljeno. Koža rastegnuta i raspukla kao na prezreloj voćki.

Okrenuo se naglo na krevetu i približio se da pogleda kroz rupu u zidu od grubih dasaka. Reka je tekla pored. Cloaca Maxima. Utapanje, kucanje sata na mrtvacu. Stari limeni časovnik na dedinom stolu čekićao je kao livnica. Saginjanje da se pozdravim u žutoj sobici, zadah ljljana i tamjana. Pridigao je glavu da mi nešto kaže. Nisam čuo. Prosoptao je moje ime, stisak je poricao da je klonuo. Njegovo upalo i uvelo lice. Mrtvi bi povelili žive sa sobom da mogu, ja sam ustuknuo. Sedeo u bašti punoj bršljana

po kojoj su gušteri neprestano mileli kožasto. Zečevi u kavezima blede kao krpe u senci šupe za kočije. Peščari u ružičnjaku, terasasta padina travnjaka iznad reke, miris šimšira i mahovinaste buđi i stare cigle u senci vajata nad vreloom. Pod potočarom kamenice u bistrom prelivu obrasle zelenikom. Daždvenjak, pegav kao pastrmka. Saginjanje da srknem hladnu i mahovinastu vodu. Namrskano dečje lice gleda odozdo, vodeni izomer izbuljen u krugovima.

U svom poslednjem pismu moj otac je rekao da svetom upravljaju oni koji su voljni da preuzmu odgovornost za upravljanje njime. Ako imaš osećaj da ti baš život nedostaje, mogu da ti kažem gde ćeš ga naći. U sudnicama, u biznisu, u vlasti. Ništa se ne događa na ulici. Ništa sem neme igre bespomoćnih i nesposobnih.

Iz svih starih hrapavih grla staraca, plesnivih knjiga, nijednu reč nisam zapamtio. U snu sam hodio sa svojim dedom pokraj mračnog jezera, a starčeva priča beše ispunjena nesigurnošću. Video sam kako sve lažno otpada s mrtvih. Pričali smo opušteno i bio sam skrušeno počastvovan što zalazim duboko s njim u taj svet gde je on bio čovek kao i svi ljudi. Iz sićušnog kraja hodnika od jesenjeg drveća posmatrao me je kako odlazim u svet onih što bdiju. Ako su nam mrtvi srodnici postali sveci, možemo im se s pravom moliti. Tako kaže Majka Crkva. Ne kaže da li će nam odgovoriti u snovima ili van njih. Ili na kojem jeziku se može govoriti o mrtvorodenčetu. Češći posetilac. Tih. Osatura odojčeta, tanke i prošarane kosti duž čijih su izbrazdanih faseta prionuli stari komadići mesa i pokrovi od iscepanog povoja. Kostii koje ne mogu napuniti ni kutiju za cipele, otekla glava. Na desnoj slepoočnici polumesec boje sleza.

Satri se okrenu i ostade da leži zagledan u strop, dodirujući nežno vrhovima prstiju sličan beleg na sopstvenoj levoj slepoočnici. Ordinarijum drugog sina. Odraz u ogledalu. Goš ugljenik. On leži na groblju Vudlon, šta god da je ostalo od deteta s kojim si delio majčinu utrobu. Niti je govorio niti video niti to

sad čini. Možda mu je morska voda u lobanji bila. Rođen i mrtav i bezuman ili teratomski odurnog obličja. Ne, jer bili smo u dlaku isti. Za njim sam došao na svet ja. Karlični porođaj. Prvo zadnji kraj, uobičajeno za kitove i šišmiše, oblike života predviđene za druge medijume, a ne za zemlju i bez afiniteta prema njoj. I nekad sam se molio za njegovu dušu u prohujale dane. S verom da će se taj avetni cirkus ponovo sastati negde drugde za svagda. On u limbu bezhristnih pravednika, ja u ovozemaljskom paklu.

Zvuci riba uskomešanih u čunu što tone kroz tanki i raspukli zid. Simbol vere. Dvanaesta kuća na nebesima. Uvođenje zapadne crkve. Sveti Petar zaštitnik ribara. Sveti Fijakr isto, ali šuljeva. Satri prebaci ruku preko očiju. Reče da je mogao biti lovac ljudski u neko drugo vreme, ali ova riba mu se sad čini kao dovoljno veliki zalogaj.

Veče je već bilo odmaklo kad se probudio. Nije se meškoltio dok je ležao na grubom vojnom ćebetu i posmatrao kako jezičasti oblici svetlosti s površine reke promiču i plamsaju preko stropa. Osetio je kako se straćara blago zanosi, koraci na mostiću i prigušeni zvuk kotrljanja među buradima. Sena ovo nije. Kroz pukotine je video da neko prilazi stazom. Bojažljivo kucanje, pa još jednom.

Uđi, rekao je.

Bade?

Okrenuo je glavu. Njegov ujak je stajao u dovratku. Pogledao je ponovo u strop, trepnuo, seo i spustio noge na pod. Uđi, Džone, rekao je.

Ujak je ušao unutra, gledajući okolo, neodlučan. Stao je nasred sobe, uhvaćen u kvadratnom stubu prašnjave svetlosti izdignute između prozora i njegove naherene replike na daljem zidu, jalovi lik okrutno obasjan, oči vodnjikave i poluzatvorene s mlitavim klatnima mesa oklembesanim niz obraze. Šake su mu se malo pomerile uz kameni osmeh koji je uspeo da namakne. Gde si momče, rekao je.

Satri je sedeo zagledan u svoje cipele. Prekrstio je ruke, ponovo ih raširio i digao pogled. Sedi, rekao je.

Ujak je pogledao okolo, izvukao jednu stolicu i pažljivo seo na nju. I, rekao je. Kako si, Bade?

Kao što vidiš. Kako si ti?

Dobro. Dobro. Kako ide život?

Dobro je. Kako si me našao?

Video sam Džona Klensija u Iglsu, pa mi je on rekao da živiš na reci ili tako nešto. Onda sam malo pogledao duž reke ovde i našao te.

Smešio se nesigurno. Satri ga je pogledao. Jesi li im rekao gde sam?

Prestao je da se smeši. Ne, ne, rekao je. Ne. To je tvoja stvar.

U redu.

Otkad si ovde?

Satri je s hladnim izrazom lica proučavao trpeljivu bezbrižnost koju je ujak glumio. Otkako sam izašao, rekao je.

Pa mi ništa nismo čuli. Otkad je to?

Ko to mi?

Ja nisam bio čuo. Mislim, nisam ni znao zasigurno da li si izašao ili ne.

Izašao sam u januaru.

Dobro je, dobro je. I šta, je li ovo iznajmljuješ ili kako?

Kupio sam.

E pa lepo. Gledao je okolo. Nije loše. Šporet i slično.

Kako si ti, Džone?

O, ne mogu da se požalim. Znaš.

Satri ga je posmatrao. Izgledao je kao da je stvoren za stariju ulogu, kosa prošarana kredom, lice glinena maska rascepljena osmehom lakeja.

Dobro izgledaš, rekao je Satri. Tik mu je zaigrao u uglu usana.

Pa hvala, hvala. Gledam da budem u formi, znaš. Stara jetra nije najbolje. Stavio je dlan preko abdomena, pogledao ka plafonu, pa kroz prozor gde su se senke već bile pružile ka noći. Imao sam neku operaciju zimus. Pretpostavljam da ne znaš.

Ne.

Oporavljam se, naravno.

Satri je osećao njegov miris u vrelini sobička, kiselkasti vonj odeće tek prožet blagim smradom viskija. Slatki miris smrti na rubovima. Iza njega na zapadnom zidu ozareni čvorovi u drvetu sijali su krvavocrveno i užareno poput očiju vrebajućih zloduha.

Nemam ništa za piće inače bih te ponudio.

Ujak podiže ruku. Ne, ne, rekao je. Neću, hvala.

Pogledao je Satrija ispod spuštene obrve. Video sam ti majku, rekao je.

Satri nije odgovorio. Ujak je tražio cigarete. Izvadio je kutiju. Cigaretu? rekao je.

Ne hvala.

Protresao je paklicu. Hajde.

Ne pušim.

Nekad si pušio.

Prestao sam.

Ujak zapali i odbi dim u obliku tankog plavog daha otrovnice prema prozoru. Smotao se i rasuo pod žutim svetlom. Ujak se osmehnuo. Da sam uzeo dolar svaki put kad sam prestao, rekao je. Elem, svi su dobro. To sam hteo da ti javim.

Nisam znao da si ih video.

Video sam ti majku u gradu.

Rekao si to.

Eh. Ne idem više često tamo, naravno. Otišao sam za Božić. Znaš. Ostavili su mi poruku u Iglu da svratim nekad i šta znam. Da dođem na večeru nekad. Znaš. Nisam hteo da idem.

Ne prebacujem ti ništa za to.

Ujak se malo promeškolji na stolici. Pa, nije baš da se ja ne slažem s njima. Samo...

Samo ih ne podnosiš kao ni oni tebe.

Čudan osmejak proveja ujakovim licem. Pa, rekao je, mislim da ne bih išao baš toliko daleko da to kažem. Mada, naravno da mi nisu nikad nikakvu uslugu učinili.

Kome pričaš, reče Satri ironično.

Valjda je tako, rekao je ujak, klimajući glavom. Duboko je uvukao dim iz cigarete, zamišljen. Rekao bih da ti i ja tu imamo nešto malo zajedničkog, a dečko?

Tako on misli.

Trebalo je da upoznaš mog oca. Bio je dobar čovek. Ujak je gledao u šake kolebljivo. Da, rekao je. Dobar čovek.

Sećam ga se.

Umro je kad si bio mali.

Znam.

Ujak promeni kurs. Trebalo bi da navratiš neko veče do Igl-sa. Ja ću te uvesti. Imaju ples subotom uveče. Ima lepih žena koje dolaze gore. Iznenađio bi se.

Verovatno bih.

Satri se bio naslonio na grubi daščani zid. Plavi sumrak je osvajao kućicu. Gledao je kroz prozor gde su se pomrakuše već pojavile, a čiope se prenule zalepetavši iznad reke.

Čudna si ti fela, Bade. Ne mogu da zamislim nikog ko je toliko drugačiji od svog brata.

Kojeg?

Šta?

Rekoh kojeg?

Šta kojeg?

Ujak se nelagodno nasmeja sebi u bradu. Ali, rekao je, imaš samo onog jednog. Karla.

Nisu mogli da smisle ime za drugog?

Kojeg drugog? O čemu pričaš kog đavola?

Onog što se rodio mrtav.

Ko ti je to rekao?

Sećam se.

Ko ti je rekao?

Ti.

Nikad. Kad sam ti rekao?

Davno. Bio si pijan.

Nisam sigurno.

Dobro. Nisi.

Kakve veze ima?

Ne znam. Samo sam se pitao zašto to mora biti tajna. Od čega je umro?

Bio je mrtvoroden.

To znam.

Ne znam zašto. Jednostavno je bio. Oba ste se rodili prerano. Kuneš se da sam ti ja rekao?

Nije važno.

Nećeš ništa reći, je li?

Ne. Samo sam razmišljao o tome. Šta doktor kaže tad, na primer. Mislim, morate ih oba odneti kući, samo jednog u kesi ili kutiji. Pretpostavljam da imaju ljude koji se time bave.

Samo nemoj ništa da kažeš.

Satri je bio nagnut napred i gledao svoje jeftine cipele što su se već raspadale, tamo gde su ležale ukrštene na podu. Pobogu, Džone, ne brini. Neću.

Dobro.

Nemoj da im kažeš da si me video.

Dobro. U redu. Dogovoreno.

Tako je, Džone. Dogovoreno.

Svakako ih ne viđam.

To si rekao.

Ujak se meškoltio na stolici i čupkao kragnu dugim požutelim kažiprstom. Mogao je da mi pomogne, znaš. Nikad mu ništa nisam tražio. Nikad, tako mi boga. Mogao je da mi pomogne.

Ali, reče Satri, nije.

Ujak klimnu glavom, gledajući u pod. Znaš, rekao je, ti i ja imamo mnogo toga zajedničkog.

Ne bih rekao.

Na neki način.

Ne, rekao je Satri. Nismo slični.

Ma, mislio sam... Ujak odmahnu rukom.

To je njegova teorija. Ali ja nisam kao ti.

Pa znaš šta mislim.

Znam ja šta ti misliš. Ali nisam kao ti. Nisam kao on. Nisam kao Karl. Ja sam kao ja. Nemoj da mi govoriš na koga ličim.

Ej vidi sad, Bade, nema potrebe...

Mislim da ima potrebe. Ni meni ne trebaš ovde. Znam da te ne vole, on te ne voli. Ne prebacujem ti. Nisi ti kriv. Ne mogu ja tu ništa.

Ujak zaškilji u Satrija. Ne moraš sad da mi dižeš nos, rekao je. Ja bar nikad nisam bio u prokletom zatvoru.

Satri se osmehnuo. Kazneno-popravni zavod, Džone. To je malo drugačije. Ali to sam što sam. Ja ne pričam ljudima da sam bio u sanatorijumu za tuberane.

Pa? Ni ja ne tvrdim da sam trezvenjak, ako na to ciljaš.

Jesi li alkoholičar?

Ne. Šta se smeškaš? Nisam prokleti alkoholičar.

Uvek te je zvao cuger. Valjda to nije tako loše.

Boli me šta on kaže. Može da...

Reci.

Ujak ga je pogledao oprezno. Bacio je mali opušak kroz vrata. Eh, rekao je. Ne zna on sve.

Vidi, rekao je Satri, pognuvši se napred. Kad se čovek oženi ispod svog nivoa i decu gleda kao da su gora od njega. Ako tako uopšte razmišlja. Da ti nisi pijanica, možda bi me gledao drugačijim očima. Ovako kako je, moj slučaj je uvek bio sumnjiv. Očekivalo se da ću ispasti loš. Deda je uvek govorio: Krv će se pokazati. To mu je bila omiljena izreka. Gde gledaš? Pogledaj u mene.

Ne znam šta pričaš.

Znaš, znaš. Kažem da me otac prezire zato što sam u srodstvu s tobom. Misliš da to nije tačno?

Ne znam zašto pokušavaš da optužiš mene za svoje probleme. Ti i tvoje sumanute teorije.

Satri je posegnuo preko malenog prostora i dohvatio ujakove vrbaste šake i skupio ih. Ne krivim te, rekao je. Samo hoću da ti kažem kakvi su neki ljudi.

Znam ja kakvi su ljudi. Trebalo bi da znam.

Zašto bi trebalo? Ti misliš da su moj otac i njegovi poseban soj. Možeš se smejati njihovim pretenzijama, ali nikad nemoj da dovodiš u pitanje njihovo pravo da žive tako kako žive.

I on je čovek kao i ja.

Ne seri, Džone. Ti ni ne veruješ u to.

Zar to nisam sad rekao?

Šta misliš da misli o svojoj ženi?

Lepo se slažu.

Lepo se slažu.

Da.

Džone, ona je domaćica. On ne veruje iskreno čak ni u njenu dobrotu. Zar ne pretpostavljaš da vidi u njoj tragove iste one bede koju vidi u tebi? Jedan nevini gest te može podsetiti.

Nemoj da mi govoriš da sam bedan, rekao je ujak.

On verovatno smatra da ju je samo njegova dobrodušna ruka spasila javne kuće.

Dečko, pričaš o mojoj sestri.

Ona mi je majka, plačljiva pijanduro.

Najednom muk u tesnoj kolibi. Ujak ustade, tresući se. Govorio je tiho. Bili su u pravu, rekao je. Za tebe. Bili su u pravu. Ti si zao čovek. Odvratan i zao čovek.

Satri je sedeo držeći se za glavu. Ujak se oprezno zaputio ka vratima. Njegova senka pade preko Satrija i Satri podiže glavu.

Možda je to kao daltonizam, rekao je. Žene su samo prenosnici. Ti si daltonista, je li tako?

Makar nisam lud.

Ne, rekao je Satri. Nisi lud.

Ujakove uškiljene oči kao da se raznežiše. Nek ti je bog u pomoći, rekao je. Okrenuo se, zakoračio na mostić i krenuo preko dasaka. Satri je ustao i otišao do vrata. Ujak je prelazio preko polja pod poslednjim ostacima dnevne svetlosti i išao ka sve mračnijem gradu.

Džone, pozvao ga je.

Osvrnuo se. Ali starac je toliko delovao kao da je pod staklenim zvonom svetova vlastitog uma da je Satri samo podigao ruku. Ujak je klimnuo glavom kao čovek koji razume i produžio.

Koliba je bila gotovo sasvim mračna, a Satri je otišao okolo na malu palubu, nogom uspravio stolicu i seo leđima naslonjen na zid kuće na vodi s nogama dignutim na ogradu. Povetarac je dolazio s reke noseći slab miris nafte i ribe. Noćni zvuci i smeh dopirali su iz žutih straćara iza sporedne pruge, a reka se kotrljala pored, visoka i šištava u mraku kraj njegovih stopala poput ustalasanog peska u čaši, vetra u pustinji, razvučenog glasa ruine. Protrljao je oči vrhom pesnice i naslonio glavu na daske. Još su bile tople od sunca, nalik slabom dahu za potiljkom. S druge strane reke svetla pilane počivala su skraćena i razglobljena u crnoj vodi, a nizvodno su se okačene svetiljke na mostu pružale u katenarnoj replici od obale do obale i nežno tinjale na blagom gibanju vetra. Sat na sudnici otkuca pola časa. Usamljeno zvono u gradu. Svitac tamo. I tamo. Ustao je i pljunuo u reku i preko mostića prešao na obalu i krenuo preko polja ka putu.

Hodao je Ulicom Front udišući svežinu večeri, zapadno nebo pred njim još cijanidnoplavo i protkano obrisima šišmiša u letu, slepih i spastičnih poput spora na slajdu. Užegao miris skuvane zeleni visio je u noćnom vazduhu, a od kuće do kuće ga je pratio trag radijske muzike. Išao je pokraj dvorišta i pepeljastih bašti sa sijaset mutave šćućurene peradi i pokraj mračnih špilja između straćara gde je muzika grurala i ponovo zamirala i pored prigušenih svetala na prozorima gde su se senke pružale niz izlomljene i požutele papirnate roletne. Kroz usmrdele jazbine od talpe gde deca plaču i strašljivi polućosavi psi čuvari laju i pokunjeno uzmiču.

Popeo se na brdo ka obodu grada, pored otvorenih vrata crnačke bogomolje. Slabo osvetljene iznutra. Propovednik nalik kosu iz knjiga za decu u svom odelu i s naočarima tankog zlatnog okvira. Satri koji se pojavljuje iz tog vrelog i bazdljivog podzemnog sveta prožetog gospel muzikom. Tamnoputa grla iskrenuta